

Basati Peter

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Szerző:

Cím:

Forrás:

Vasárnapi séták... RÁCVÁROSI TÖRTÉNETEK

(Hely)

Ujság 4. sz.

(Idő)

IV. 29.

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

Tárgy:

725.091

Hely:

Idő:

1956

Személy:

Helyszám:

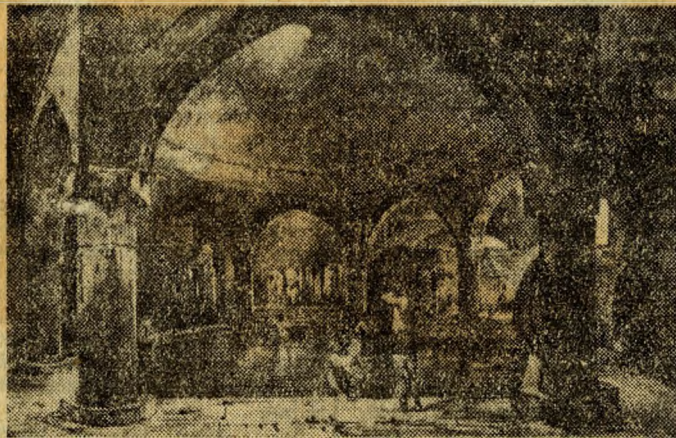
Cudar rossz olaj égett a mécstartóban, s vastag füstöt pipált az alacsony gerendamennezet felé. *Gislenius Busbequius* uramnak, I. Ferdinánd király konstantinápolyi követének ugyancsak görnyednie kellett, hogy lássa is, amit papírra vet, átutazóban e budai fogadóban, az Urnak 1553. esztendejében. Így kezdte: »Hosszúra nyúlna, ha Buda városáról mindent el akarnék mondani... Ezért hadd mondjak el annyit, amennyi éppen elegendő tőlem, aki nem könyvet, hanem csak levelet akarok írni. Buda fekvése rendkívül kellemes... Kiténő választás volt, hogy ez legyen a magyar birodalom székvárosa...«

A Flandriából messzire szakadt diplomata ennél többet s szebbet nem mondhat, mert amit látott, az már csak romja volt a hajdani ragyogó városnak. A kifosztott, megtépázott omladékokon már a török uraskodott. A Budai Vár története és csodálnivalói csak kevesek előtt ismeretlenek. De vajon ki tud valamit arról a fogadóról lent, a hegy aljában, ahol *Busbequius* uram megszállt? Jószerivel még annyit sem, hogy hol állott.

Ha körüljárjuk a Várhegyet, egymást érik a műemlékként őrzött házak. De a délnek nyúló völgyön és a Gellérthegy oldalán szabadon pásztázhat a tekintet, a zöld park nem állja útját. Az idősebbek értően bólintanak e tág térség felé: — Persze, hiszen ott volt Tabán, annyi költő és bohém kedvenc Tabánja, a romantikus, kedves városrész, melyet a közegészség és városrendezés anyaga, meg a telekspekuláció Belzebubja közös egyvetéttel bontottak le az 1933-as esztendő táján.

Eppen négyszáz és húsz évvel azután, hogy a konstantinápolyi követ erre járt. Ő tehát még látta, de a Tabán

névre aligha bólintott volna. Mert e völgyet akkoriban *Kelenföldnek* nevezték, s a név csak később szállott át a Gel-



A Rudas fürdő

lérthegy deli oldalának koronauradalmára. Még később az Alduna mentéről ide telepedett rácokról kapta a Rácváros nevet a német ajkón (*Raitzenstatt*), míg a lakosok a maguk nyelvén *Tabahannak*, s abból magyarul *Tabánnak* mondták. Kerekítsük ki esort azzal, hogy a középkorban *Szent Gellért* városnak is hívták, a török pedig száz börműhelyéről *Debágháneknek*, azaz *Timártelepnek* nevezte el.

E sok nevű városrésznek számos fogadója volt minden időben, nem lehetetlen hát,

hogy *Busbequius* uram is ezek valamelyikében szállt meg. Például a budai káptalanéban. E nagy hírű testület bizonytal-

an holdja másutt, s bírta a kelenföldi halászlé jogot, no meg a budai zálogházat, még ilyen intézményt is fenntartson? Pedig egy fennmaradt kérvény is tanúskodik róla. E kérvényben 1516-ban azzal fordultak Bakócz primáshoz, hogy 5000 forint kölcsönrel segítsen a konkurrencia miatt hanyatlósnak indult intézmény felvirágoztatásában, melyért is felajánla-

nak neki 16 százalékos kamatot, vagy nyolc százalékos haszonrészesedést. Ha pedig kijárja Rómában, hogy a ház vendégei bűneikért ott helyben bűcsút nyerhetnek, úgy a fenti ajánlat kétszeresét ígéri. Lett-e egyezés vagy sem, nem tudjuk. A pincék azonban ma is láthatók a fogadó helyével egyetemben a tabáni parkban. Igaz, hogy csak üresen...

Am hogy a múltak eme illetlen emlékének felhánytorgatását valamiképpen jóvá tegyük, elballagunk a Krisztina téri templom megtekintésére, s ennek eredetéről is beszámolunk. Az 1600-as évek végefelé megtelepedett Budán egy derék kéményseprőmester, bizonyos *Francin Péter Pál*. Jó foglalkozást választott, mely neki magának hozott szerencsét legelőbb. 1690-ben már kamarai adományból szőlőt szerez a Macskaösvénynél, szemben a Fehérvári kapuval. Ez időben pestisjárvány tize-

százalékos kárt okozott a város lakóit. *Francin Péter* szerencsésen átvészeltelte és nem akart hálátlan maradni érte az égieknek. Elzarándokolt hát a jámbor kéményseprőmester Felső-Olaszország *Ré* falucskájába, ahol is a csodatevő *Vérző Mária* ké-

delte meg a város lakóit. *Francin Péter* szerencsésen átvészeltelte és nem akart hálátlan maradni érte az égieknek. Elzarándokolt hát a jámbor kéményseprőmester Felső-Olaszország *Ré* falucskájába, ahol is a csodatevő *Vérző Mária* ké-



Az utolsó budai mecset

pét őrizték. Másolatot készített róla oltárképül a kápolnába, melyet idehaza építtetett. Ez a kápolna lett őse és alapja a száz esztendővel később emelt szép barokk templomnak.

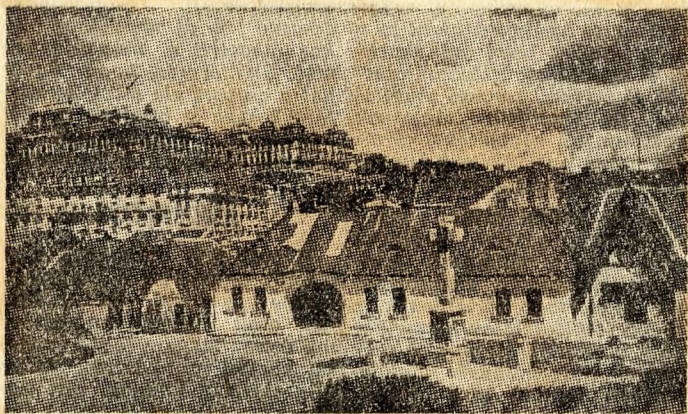
Most pedig menjünk vissza a dunaparthra. Elvégre mégsem való, hogy azokról, amikről a környék leghíresebb: a fürdőiről szót se ejtsünk. Hiszen ahány hírdást Budáról olva-

sunk, mind ezeket dicséri elősőknek. Nemcsak a mohamedán rituálé írta elő a gyakori mosdást, hanem az is virágoztatta a török fürdőket, hogy afféle kaszinók is voltak. Gőzkamra és melegvíz-medence közt fél úton, egy-két csésze kávé mellett naphosszat eltereferéltek. Biztonságban érezték magukat, pedig a császári seregek egy időre megvetették a lábukat a pesti oldalon.

1604 kemény télén befagyott a Duna. *Lehner* százados összeszedett néhány unatkozó magyar katonát, azokkal átszárguldt a jégen és rátört *Musztafa* pasa fürdőjére. Akkoriban még nem tettek felírást az ajtókra, melyik hová vezet, s ha lett volna is, a vitézek aligha nézik. Kivont karddal törtettek előre, akit útban találtak, levágták, míg egyszerre csak benn találták magukat — a nők fürdőjében. Ott, ahová még az eunuchoknak is tilos volt a bejárás... Nyilván nagyon meglepődhettek vitézeink, mert a fürdőző keleti szépségek egerutat nyertek és lepedőt kapva magukra, sikoltozva futottak csupasz talppal a havon, fel a Várba...

Négy fürdője is volt a környéknek. A *Gellért-fürdőt* elhanyagolták, abba csak a beteg koldusok és lovak jártak. A *Rác-fürdő*, török nevén *Debbag-Khane Ilidze*, ötmezejű volt, nyolc medencével, s aki törülközőt, kötényt vitt magával, ingyen bemehetett. Ebből lett a mai *Szent Imre-fürdő*, melynek újjáépítése most folyik. Ugyancsak most renoválják a *Király-fürdőt* is, akkoriban *Tábla-fürdőt*, melynek nékes vizet bearanyozta a belé dobott ezüstpénzt.

Az elmondott kaland színhelvé a lecszebb fürdő, melyet enőtőjéről, a renegát magyar *Szokoli Musztafa* basáról neveztek el, a mai *Rudas-fürdő*.



A régi Tabán: Kereszt tér

Volt kupolás medencéje, iz-
 zasztókamrája, társalgója. A
 kupola zöld golyóüvegein át-
 törő fény különös kedves és
 meseszerű hangulatot adott a
 helyiségnek. A boltozat vissz-
 hangja megsokszorozta a be-
 szélő hangjának erejét és ezért
 mondja a török példabeszéd a
 képzelgőről: *Úgy látszik, a ha-
 mamban (fürdőben) próbálta a
 hangját!*

Szólni kellene még a Palota
 téri mészégetőkről, ahol Má-
 tyás palotájának márványcso-

dáit égették közönséges mész-
 szé, az Árok utcai középkori
 partvédő falról, az egykori Fe-
 hársas tér lámpaoszlopáról,
 vagy a Vám utca sarkának
 XVIII. századbeli vastuskójá-
 ról, de miként Busbequius
 uram, mi sem könyvet, csak
 levelet írunk az ismeretlen
 Rácváros-Tabán régibb világá-
 ból azoknak, akiknek egyszer
 kedvük kerekedik arra sétálni.
 Ehhez pedig útravalóul egy-
 szuszra ennyi is elég.

Bogáti Péter